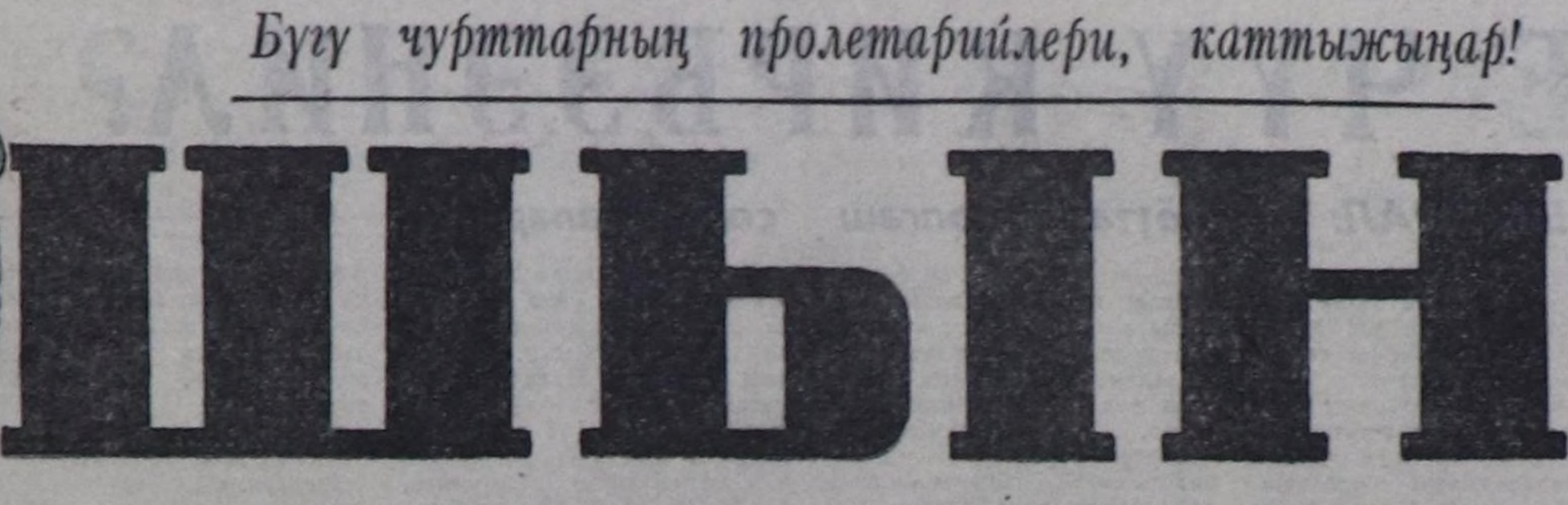


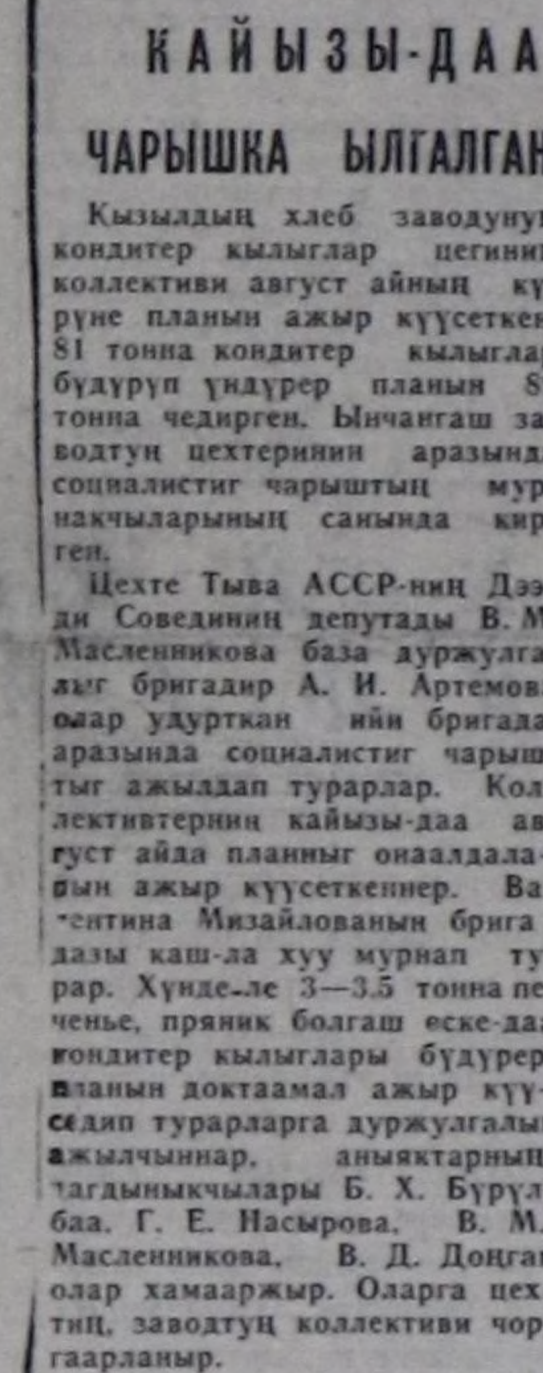


№ 222 (12312) / 1983 чылдың сентябрь 25, воскресенье / 1925 чылда / Өртөө 3 көп

да онза чугула ужу-дузалы болуп турар.

Делегейин амгы чидиг байдалын уезипе социализмдин ады-уулу чурттарында чыгыш болгаш сарыи каттыжымышкын, оларын дугурушкан, чогуучалыг тайын политиказы — делегей харылазалаарнын быгыг турустуг болурунун, бутг улуустарнын эрге-жыккаларын душтугу ук харылазалаарнын хөгжугурунун ин чугула факторго болуп турарын СЭПК-ТК-нин Политбюроу онзалыг делегей.

Совет-болган экономикалык калдык-жылжылаарын улауунай хөгжугуде дуйнайды Софияга болган чугулаажымышкыннарын тунелдерин СЭПК ТК-ния Политбюрунун хуралдына чуудат деп санаат, а ол ышкан делегей байдалын болгаш бистин чуртувустун иштани амдыларалын эске-диз чамдык айтыргыларын чугулаажы



Бурзуулуг кочегар-биле беседа-
лашкан, хемчээни ап, сайгар-
ган. Ооң шөлөззин чайгы үе-
ден кышкы үеже шилчиткен.

(Тудуг ажылы. Ында чамдык четпестер)

чуртгавишаан ажылдап ту-
рар. Чүгдө дыштаныр хунне-
де чанып тураар бис. Ол чо-
рук үе-шак камнап алыры-
га, ажылдын темпизин дүр-
гөдиринге ажыктыг. Маана-
өргөж чок черге кээп, черин
казып эгелээш, бо кайжаны,
орон-саанын тургузуп каанын

жар, аймакдаарынга мияк
үлүс, Вячеслав Салчак. Вла-
димир Очур, Николай Шы-
рап дээш ажылынга үлөгөр-
лүг өскөлөрүн-дээ адап бо-
лур — деп, бригадир К. С.

Салчак эштеринки дугайында чугалады. Шынап-ла бригадала кезигунери каткы-хөг, оюн-баштак-биле ажил-ижин чарыштырып ажилдап турар болдулар. Ук тудугу удавас дужаар планниг. Бригадада ажил шагы узуп, чорум урел турар кижигер, чок Солук

КМК-нын коллективи, бригадалар түс-түзүндө СЭКП ТК-нын ССРЭ-нин Министр

дер Чөвүдэлинин, ВЦСПС-
тин «Күш-ажылдын социа-
листиг сагылга-чүрүмүн бы-
жыглаар талазы-биле ажылды
күштөлдире дугайында» док-
таалын танышкан болган.

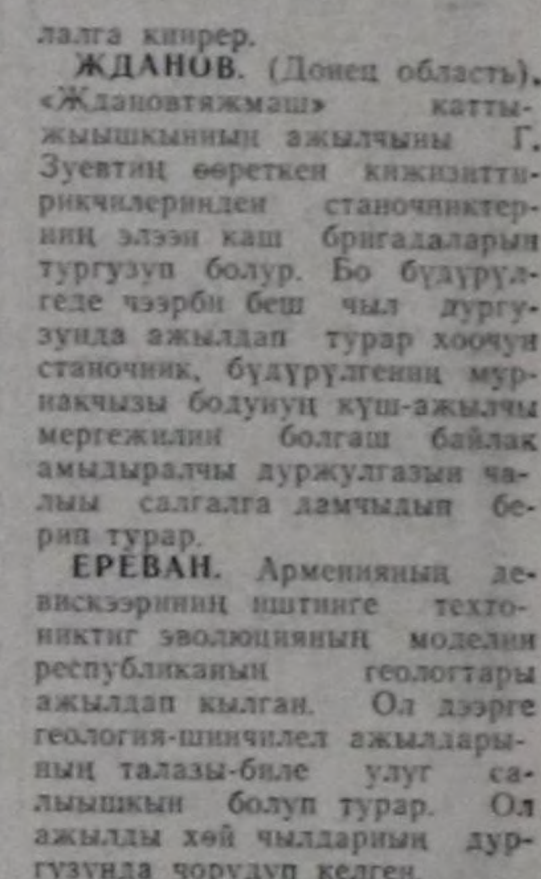
фон шийтпирлерини амыдырал-
га боттандыраб сорулганим
алган. Эрткен чылдарга ден.

Товууде специалисттерге чогуур уезинде даямдык берген.

Сут конденсацияда таарыштырылган системанын ажырап калканпас насос херекселдерин космонавтылар солтан болгаш сентябрь 24-те боттарынн куш-кутуура мерс-жилгелерин кылганын.

Дени чоь байлагга чогуу-малга ажырадык боттуу планлар соруга-биле космонавтыларнн шимчээккин монотактавыз ятте приборну дуузын сугузар электрокардиограмманын магниттег бижишкнин боттандырган болгаш оон туунелдерин радио харылзавы-биле черке дамчыт берип турар.

Эмнелге шимчээлгизинн туунелдерин сугузар алгыра, Владимир Ляховтун болгаш Александр Александровтун калды



Х Е Р Е В

АЖЫЛЧЫНГА СӨС

сагыш салышкынын улэм күштелдирип, чаа-чаа хемчеглерин ап чорутканын чүгле мен эвес, коллектив кечигүүнери ханыз-биле медегер биллип, ону изин-биле деткип турар.

Пленумууд материалдаары бисти сөрүк кнпрбншаар, улуг харыссалгайы онгаган дээрэни маңаа чугадалар алзаар. Күш-жылдың сагылга-чуруун быжыглар дугайында аңаа көлүрүлгөн зыйтыры ылап-ла чогуур үзүндө бол-

ган, Мурунку үедедеги бештин мастерскаясыка жамал шагы үзөр, кылган ажылын шынар чок күөсөдөр кижилер өзвөш өзөс тургулаан. Оларным-биле демисилга чеже-даа чорудуп келзивиссе, чурум хажылыны-кынынары болганчок катапта-тына бээр турган. Партия ТК.

нын июнь Пленумунун нөгөлдө-
нүн бзугаар ажылда эде тур-
гузуп, чаа-чаа хемчеглерин
ажылдап кылган бис. Алаа
хоорайын амидарал ханды-
рылга эргелетиндн коммуни-
стери улуг салышкынны кнр-
ген. Мен база 1975 чылдан
бээр СЭКП кезигуну киж

болганимдз ооң хажызынга артадым. Идик септээр болгаш даараар чехтин ажылынга хамаарыштыр чамдык айтырыгларны шинтирлежиринге кириштим.

Даараан болгаш септээн индиктин шынары багай болур

чоруктар кызырлаз-лаз, оште ам-лаз үлдесин-биле чалаттынмай турар. Оон чылдагааны чүдөл? Бирги ээлчегде, материал-биле хандырылгалаан ол чугула хамааржыр. Чамдык уулдун, ун кылыр матерналдар чедишпей баар, оон долзуу-биле келирин ма-

нап турдаа үе эртнп, чагыгны
хүүсэдйр хуусаа чоокушдлп,
харын-даа* эрте бээр. Ону
манаар дээш могоп-шылдп
чагыкчмын боддпш ддлпш
чылгыр бис. Ооц түцнелнлп
ук нлдк кпш-д хонд, дордп
кдтпн сөктүр кдлр. Чдм-
дкдт хырбд-дд эрг, удддн.

нар-лаа ирж болур. Бидийг
материалдарын ажлыглас
турбухе, чамдык план сүрген
ийн-чангыс өөрүүс оол-биле
идиктерин септей каалтар.
Ычангаш ажылдын багай
шынарлыгыга хамаарыштыр
чептүг комудаллар кириш
кээр. Септеки кижиге арга

Беш чыл мурнунда чаа илин-лаараар цехке ажылдай бердин. Ында 17 кижі бар бис. Дуржулгалыг ажылчынар база хөй. Мурнундагы лагды-ныкчыг А. Румсан, цех начальниги А. Жаров болган.

Бистин цегнагистин коллек-
тивн боттарынга оналшкан кү-
рүнэ планын чеднишкенин
күүсэди туур дээрзин дем-

деглээри күзэнчиг. Ол-ла тем-
пнисти кошкатпай Совет Ты-
ваны 40 чылы төлөтүг ут-
куур бис. Бодум хуумла ол
байырлалы база чеднишкин-
ыг уткуур мен. Амгы, үсө
күш-ажылы календарымда
декабрь ай үнү келет. Оон
ангыла зыяк ажылчынар-

ны дуржулгалыг мастерлэр
кылдыр өвөрдир деп сорулга-
лыг мен.

Б. ШАТОХИН,
Кызылдың идик септээр
болгаш даараар цегинде
ажылчын.

АРЫГ ДЭЭРДЕ
КАСТАР ЫШКАШ

Думат Мадарович Суктермаз Арыг-Бажы суурзу улуг намыстарынын, «УТКА 25 чылы» советтун үндөткөчүлүгүнүн бирээси. Ам чеден харлаан кыргынын өйдөйүн демдегдөөнү хөдөлү болгаш културдуг өрткөн. Игил, бызатчынын, баяннын ыңдынын аялгалары, доргу-торелдеринин, өт-өрүнүн, уруг-дарынын чаатга күзөшкөнүн өң сөткөдөн аякко өрткөн.

Од—70 харнын бедикче үнүн; бо үенни иштинде хойну көргөн болгаш чурттан өрткөн. МЧАЗ-ге, колхоз, совхоз тургузушкунунга хой чыларда ууун киригени, арбан, ОКТЗ, ГТО, мун үрлери даргалды, чон ортузунга үрүчүк ажалды турганы алаа амдыралдын школары, шыгалдамы болган.

«СЭКП-ге 50 чыл болганы» деп төрөс демдээ хөрдөндө чайнаа ол хоочун хөйге үдөгөй, оон чурто ам-даа анык. Ычангаш чогаалчы Кызыл-Эрик Кудайынны чогаалдык миндыг үзүдүнү оон өйдөйгөндө бааратканым баа-да алаа эвес:

«Аа дөргө кыстар ышкыл,
Арыг дөрдө кастар ышкыл,
Суктермаз дөй бөргө,
Судун чакып сүзүлгөр
чоп...»

М. ДУНГАР-ОЛ.
Улуг-Хем район.

ИЛЕТКЕЛДЕ ЧҮҮ КИРБЭЭНИЛ?

ПАРТИЙЖИ АМЫДЫРАЛ: отчёттар болгаш соңгулдалар

Кызылдын аш-чем бараанарынын садымнын ком-
мунистеринин отчёт-соңгулдалыг хуралы болуп өрткөн.
1982 чылдын сентябрыдан бо үтөс чедир садымнын
партия организациязынын кымып келген ажилынын
дугаймыда партбюро секретары Н. Гуркина илет-
кел кылган.

Садымнын хөжүдүр болгаш
сайыраптайгылар, чонуну
хандырдыгызын бедир тал-
зы-биле партиянын XXVI
съездининга база оон соонда-
ры Пленумунарын шийтээр
дээр ажилдарга боттандыр-
лар дээр Кызылдын аш-чем
бараанарынын садым чам-
дык ажилдары кымып чо-
руткан дээрин илеткелчи эге-
нде демдегдөө. Оон бирги
беш чылдын өрткөл ий чылы-
нын база бо чылдын эс аял-
дарынын каттыккан планын
даагылаарын бүтү көргөтүр-
лөр талаа-биле садым чедир-
кенин куустан, 1267,4 муу
рубльдин аш-чем бараанары-
нын чоңга пландын ажыр
саткан.

Бо чедиршкенирге мурнак-
чы ажилдыг садым бүтүрүл-
гелеринин шүдүргү ажилы
улуг салымчыныг кириген.
Ылангы коммунистер О. Ша-
рипов, Н. Панфилов, Г. Фор-
мулов, Н. Субботина ола-
нын уурткан коллективтер
планын даагылаарын чедир-
кенин боттандыр турар-
лар.

Партиянын болгаш чезак-
тын салган соңгулдалыг че-
дишкенин боттандырдыгына
хүн бүрүнүн соңгулдалыг
болбас ажил-хөдөй-биле
чегерлештир коллективке пле-
дония ажилын күштөдирерин
чугула дээрин коммунистер

куустангыра. Садымнын 49
магизининин күтлө 22-ин пла-
ны боттандырган, 62 брига-
данын чартык кезин салга
соңгулгалын куустангыра.
Бо чылдагы ажилын ана-
лзетп турар коммунистер ол
чедиршкенин үнүн чылдагы-
нын тодаракынын ораалда-
кан. Бо таабы-биле чугула
мурдугу үтөдө-даа болуп
тургулаан. Ол киредеде сен-
табрынын бейи планын куу-
стенимсе дээр, 1963 муу
рубль хөдөй-биле, Ыча-
нгаш шийткел-биле дөрткү
квартал база дүвүренин бай-
далаа.

«Мурдугу чылдарда күтлө
Кызылга эвес, республикага
бейи мурдугу турган, хой-
нун ажилында илеткелчи
кирип келген, мун ажил кы-
жи составтыг коллектив кы-
чап хөдөй-биле кире-
ниш?» Бо айтканын илеткелчи-
даа, санал берген коммуни-
стер-лаа хой улаа салып, анаа
хөдөй-биле берген.

Садым бүтүрүлгелеринин те-
диршкени ажилдарын кал-
дар улуг ролду ойнарар.
Олар бүтүрүлгө ажилда-
ры дээр бүтү-ле таарымчалыг
байдалдарын тургузар
хөдөй. Кызылдын аш-чем ба-
раанарынын садымныг ала-
лазы-биле айтканын аскал ту-
рамында калдарын ажалды
дээр үнө-кьер чорук хөй бо-
луп турар. Бо чылдын өрткөн
сөө айында 273 киж ажил-
дан үнү чоруткан. Ол дээр-
ге өрткөн чылдын бо үнө-биле
дендээр 6 муу хөй.
Ажылдан үнө дээр билдир-

ишкени бижээнер-биле са-
дымнын администрациясы бе-
селажып турар. Хөй кезинде-
ле чаш уругтарга ясли-садик
бербээниден, чурт-
таар чорчугдан олар үнү
турар. Баштайгыларын
ажылдан үненин соңгулгалын
кадрларын бүтүрүлгө-биле
чарларынга илг болган. Чү-
дөүгө үнө садымдарын
нун орунуга чаа кижилерин
хүлээп алдымхай турарын
дан эвээс садым киж өөрү-
нун орунуга ажалдаа, бер-
генден билдирешкенин биж-
гези уругтар таарымчалыг.
Аш-чем бараанарынын
магизинери даштамыр хун
чок ажылдаар болгана, чам-
дык магизинерин садымныг
лары недела дүргүзүлдө ча-
гы-лаа катал даштамыр хун
албайн баргылаар таарымча-
лар бар.

Ажылдарында таарымча-
лыг байдалдарын тургуспа-
нында база чамдык кадр-
ларын үнү турарын илет-
келч чугулаан. Магизинер
кулдугу тегинде септеге
кылбас, оларын чыгылаас
таарымчалар бар, мычангаш
соок.

Чедиршкени садымнын ма-
териал-техниктиг баазалыг
кичээлгөй салыры чугула дээр-
ын ук хуралга коммунистер
айтканын. 49 магизининин
22-ин өрткөргө кымып ба-
жынара. Оларга кыжындык
чок соок, сүт хандырдыгызын
чок.

Совет садымнын дүрүмүн
хажыр чорук-биле илеткел-
лиг демселди чорудары са-
дым бүтүрүлгелеринин удур-
тууларынын, мында хөй-ни-
ти организацияларын чугу-
ла соңгулгалы болуп. Кызыл-
дын аш-чем бараанарынын
магизинеринге бо чылдын
эзениден бээр 144 катал ды-
налыг чоруткан, чээрби ий
хажымдыкынын илестекен.
№ 56, 34, 44, 9, 22 магизин-
неге хөй хажымдыкынын
болууна дээрин ук хуралга
санал берген чугулаан,
мында ажылдап турар комму-
нистер Ф. Шаляпина, Т. Шн-
лова, А. Монгуш оларын
адресинге шүтүмчүлөди кыл-
ган. Ол мышка коммунистер
Н. Субботина, Г. Форманчук,
Т. Потапова оларын уурт-
кан коллективтеринде база
хажымдыкынын бар болту-
лаан.

Совет улустун эл үнө-
лит материалдыг эт-хөдөй-
салыг ажилдарына кымып
коллектив кезигинү киж бу-
руу материалдыг эт-хөдөй-
нын камалдыгы чедир аял-
самыгдал болдурбас дээр
ажылдаа укурду. Ындыг
турбуга өрткөгү үнүн дү-
түзүлдө сөө мун ажыр рубль
түгүн 78 самчугаа болган.
нын коммунистер чиди-биле
шүтүмчүлөди. Ылангы № 40,
№ 5, № 15 магизинерде сам-
чугаалар хөй.

Коллективтин хөй-ни-
ти амдыралга киржигезин ана-
лзеткени-биле илеткел доозул-
ган. Салаларга чугула база
оон-биле кызыгарлаттыган.
Хажымдыкынын үненин
оруктарын хурал дилдөө.

Ажылдарынын куш-
ажылчы идеяны бедир
дээр социалисттиг чарышты
кайчаар организациялар турары-
нын дугайында тодаргай бо-
дал илеткелден дындалаан.
Кайдыг-даа ажил-хөдөй-
бунураар хөдөй-биле соци-
алисттиг чарыш улуг илгил
болуп дээр билдирер. Кы-
зылдын аш-чем бараанары-
нын садымныг социалисттиг
чарышты чоруп турарын
дугайында, мыда каш киж
хаара туттуганын, түнелин
хөй хире болгаш чурттан
турарын, кымылар хөй улаа
тилдешч болуп келгенин
илеткелчи алааан. Оон ал-
гаш хөдөй, социалисттиг чары-
ш мыда туттудуга, а
коллективтин хөдөй-биле
болууга ол база «идиг» берге-
ни чугаажок.

Уш ай болгаш он бирги беш
чылдын эвек чылы доостур.
Бо үенни дүргүзүлдө бар
четтештерин дары чылдаа,
социалисттиг чарышты дээр
организацияларын, арга-хе-
вилерин сайыраптайгыдып,
коллектив бүтүрүлгө хара
улам билгилдүүлар. Ол та-
лазы-биле Күш-ажылчы кол-
лективтер дугайында хоолу-
да мынчаар айткан болгай:
«Күш-ажылчы коллективтер
кежигүеринин күш-ажылчы
идеяны бүтү тала-биле бе-
дир, социалисттиг чарышты,
куш-ажылчы коммунисттер-
дине көөрү дээр шийткелчи-
нин калбартыр. Организация-
ларга социалисттиг чарышты
негелдештерин бидилер, ти-
лекчилерин моральдыг болгаш
материалдыг илг берешки-
нинин хөдөй-биле тодара-
дыр».

Д. ЧЫДЫМ,
«Шынын» кюр.

ЭКИ ҮЛЕГЕР-ЧИЖЕК

Чилд партизаныга токар-
лап кирген. Анаа 1955 чылга чедир
ажылдаан. Анаа Н. Р. Рубинов
Хемикте Ак-Довурак хоорай-
нын болгаш «Тыва дөг-дүгү»
комбинаттыг туулу эгелдеш-
биле Ак-Довуракка өг-бүдө-
биле чедип келген. Чогу-на
ол үдө «Тыва дөг-дүгү» ту-
дугу болгаш хоорайнын ижы-
бүрү бүтүрүлгелерин бил-
септ-биле хандырдыгызын
республикада база бир улуг
транспорт организациязын бо-
лур Ак-Довурактыг автотран-
спорт бүтүрүлгелерин органи-
зация эгелдеш. Ычангаш анаа
бедик мергелдиг чолаачы-
лар, сасарылар, токарылар

келген, хоорай болгаш район
Советтеринин депутаты чоразан,
аныктарын бузуралдыг да-
гынычкысы, токар ажилында
болгаш сасарыга оон анык-
тарын өрөткөн, оларын дыка
хөй ук бүтүрүлгөдө аны-бу-
ру амдарлаа ам-даа ажалдап
турар.

Н. Р. Рубинов үр чылдары
куш-ажылга үр-түнөлдө
болгаш ак сеткилдиг ажалда-
ны дээр элзэн хөй чезак шы-
налдыр—медальдар болгаш
хүндөл бижиктер-биле ша-
наткан. Оон күш-ажылчы на-
мдары аныктарга каян-даа
эки үлөгер-чижек болуп.
М. ООРЖАК.

КУШАЖЫЛЧЫ ТИЛЕЛГЕ-БИЛЕ!



Ургей-Помары - Ужгород
арзынга газ ламчылар улуг
хооланын бүрүн күчүзү-биле
хуусаа бетинде ажилдаа
кирген. Делегей практика-
да эи баштайгы инженер-тех-
никтиг ол дериникин хуусаа
бетинде ажилдаа кийринге
экономикалыг болгаш политик-
тиг улуг укур-дузалыг.

ЧУРУКТА: Москвада
«Союзгаз» каттыжым-
кынын туугуларын «Помар-
ская» газ компрессор станция-
зын ажилдаа кийринге
идеяны киргешкен.

Е. ЛОГИНОВТУН ФОТОЗ.
СЭТА-нын фотозаписказы.

Коммунист дугайында чугаа КУЗЕНЧИГААЛЧЫ

Оон сөө чыл иштинде чола-
чылар, ажилдар, орукка
өздөндөк кылбайн келген.
1971 чылдан бээр СЭКП кежи-
гүнү. Өг-бүдөлдү. Сөө уруглар-
нын алазы. Уругларындын нези
—Кара-кыс Лопсан-Доржуева
чурттан, ажилдап турар суу-
рула башкы.

Чал-ла дөртөн хар ажил чо-
рулур, ортук дурт-сынып,
чазык шырайлыг, оожук, то-
мааныг, бүдүштүг кижини
доңу намырны каш сөө-биле
чугулаарга илгил. Борис
Ойнаровтуң алазы Наксыл-
оол Кок-оолович Ойнаров
«Бирлик» советтун Бизик-
тин-Хая салбырында хөй чылда
ферма эргелешкен чоразан.
Оон огул Борис Наксыл-оол-
ович бо хүнерде алазынын
чуртун элел, ажил-хөдөй-
төлтөн-биле уламчылап чорур.

Оон чолаачы болуп күзөл
23 харлап чорда боттанды.
Ычанга ол өгелден-баштамын-
даа алган, ооладу-даа апарган.
Баштай дээринде Кызылга
автотранспорт дооскан келген
ажыл эрге ГАЗ-51 маркалыг
эриг автомобилди күзүлдө
эрген, Борис Ойнаров анаа
ундаралган.

«Чыткаа төсө асылга» ка-
димд хайын кирер. Харин-
даа берген машинаын эки кы-
лып, септеп алган кымып
ажылдаар-дыр. Ажылдаа эки
дирттип, илгелд, бүтүрелд
дип алаа, чаа автомашиналар-
нын рулон долгаар күзөл бо-
томайын каячарга деп, ол бо-
дангылаан. Шынып-ла Борис
Ойнаров кылган ижине кы-
мык, сөзүңгө эс болур кижил-
ерин бээрден. Дүржүлгалыг
чолаачыларга бейи сыйгары
«Кедилгит эвес, улааас үн-
дүр бижир чалдыргай-дыр»
дээр илгелдиг турган ГАЗ-51-
ин ол септеп алаа соокузуга
ийн чыл иштинде ажалдаан.

—Сут соотур, машинага
ажылдары харымсалтыг
ажыл. Заводка сүт дүжүр-
нын илгил бичин-ле саала-
дыр болза, сүт аажыр бээр,
совхоз каражаа таарыгар. Бо
ажылды шыдаар боор дээр
сөкүзүт соотур машина бээр
ини шийткелдиге—деп, Бо-
риске советтун кол инженер

ХӨЙ ЧЫЛДАР ИШТИНДЕ

Күш-ажылдын хоочуну, 70
харже чооктулап оор комму-
нист Чүдүл-оол Салчакты
Бай-Тайга дөңсөөсүндө та-
ныкыс киж ховар. Ол—чонун-
га хүндүлгелдиг кижилеринин
бирээси. Чүдүл-оол Салчак би-
чининден тура-ла ала-незиге
дузалашкып, мал ажилында,
тууга ажалдап келген.
Улуг-биче кижилерин ужу-
к бижикке өрөдир дээр өске-
даа хөй-ниги ажилдарында
идеяны киржи келген.

Чүдүл-оол Намзыраевич
биле Белек Араптановна хөй
уругларын ала-нези. Ажы-
тодун база күш-ажылга ынак,
биче сеткилдиг болурунга ө-
рөдир чорутулар. Олар база
эки ажилды дээр чоңунга ма-
тадып турар апарганын.

Белек Араптановна—хоочун
башкыларын бирээси. Бай-
Тал ортумак школазынга хөй
чылдар иштинде башкылап
келген. Амгы үдө ол пенсия-
же үнө-даа, «Салгал» уруглар
садым директорлап турар.

Х. КАРА-ОЛ.

АДАШКЫЛАР—КОЛХОЗ ДАРГАЛАРЫ

Донбастын дүжүдүн ажаап ап турарынын дугайы-
нда мадээрде Борисенко деп фамилия ийн катал ки-
рип турар. Адагы—Николай Петрович Марын райо-
нда Киров атыгы, огул—Василий Николаевич Александров
районда Ленин атыгы колхозтун даргазы. Улуг Бори-
сенко—Социалисттик Күш-ажылдын Мадыры, Бүгү-
зүмдө колхозтор чөвүленимин даргазы. Ычанга-
да анык Борисенко амыл-агыны талазы-биле би-
ризденин белек чыда калбас. Колхоз даргазы бо
ийн адашкылар амыл-ише барык дөмөйлөр.

Дайынын кадыг-берге чыл-
дарында Николай Борисенко
тарак өстүрүп деп чүвени би-
лүп алган. Ычангы элзэд
оолдар чанын хил турган
дөңсөө өстүргөн таракын
ажы аманын биллп алган.
Улуг улус-биле дөңсөө олоз
ажылдап турганнар: хүнүлү
адыл орулга ийн катал экен.
Колхозтун орулганы ийн ка-
тып улагаткан. Эрткен чыгы
аргы орулга 1,3 миллион
рубль болган. Бо чылгы бай-
дал оон эвээс болбас.

Колхоз ажил-агы институту-
дунче огул улус турар, өөр-
дөңсөө номыры болгаш кон-
спективтерин артырып алы-
нын алаа чарган. Мынча
дээр: «Сенден чымып калы-
рымга кайып болур». Агро-
ном дипломун огулун соода
чедип алаа. Огулун билин-
ири организациянын секретары,
оон соода, сөөдү ол дөрт
чылдарда колхоз даргазы бо-
луп ол ажалдап келген.

Борисенко ажил-агынын ху-
лээп ап турда, бүдүрүлгө
мун хире киж ажалдап тур-
ган. Ам—530. Тараа шөдө-
лөдөн болгаш фермаларда
алыр орулга ийн катал экен.
Колхозтун орулганы ийн ка-
тып улагаткан. Эрткен чыгы
аргы орулга 1,3 миллион
рубль болган. Бо чылгы бай-
дал оон эвээс болбас.

Ажылдап киринки. Недела-
лар, айлар билдиртпейн эрп
турган. Кижилер анаа буу-
рег эгелзенин ол биллп тур-
ган.

Баштай буурегейн турган
улустар колхоз даргазынын
эргелешкенин дм дөңсөө
эгелзэн. Бир дугарында ол
машина-техника аймаан чу-
румдугуп ап четтирген. Ма-
шина паргынын ажилды-
кынынга улуг Борисенко хө-
дөдөн чедип келген. Эзэн
хыял көргөш, тургустунган
байдалга таарынган. Огулун
мынча дээр: «Баштайгы, бадым
—оруктун эгези». Оон сө-
лүдө механизастаттыган
шанын, кайыңында-да мун
инек турар ийн инек жаала-
рын, мастерларынын, обще-
штени ажалдаа кийрген.
Улус биле берген: болуңу
ажыл-хөдөй-биле анык колхоз
даргазы бижыг харымсал-
лыг, доктаама турмуштун ба-
зы илгел болур, агаарга
халас сөө октавас киж.

Борисенко деп фамилияга,
колхоз даргазы болурунга Ва-
сильев чөлтөп киж деп чү-
вени беш чылдарын дүргү-
зүлдө бадтыкп шыдаан. Кол-
хоз бут кырыга туруп кел-

ген, ажил-агы өске бүдүрүл-
гелерден дулаастаан. Ычанга-
даа кымыр укурду ажил-
хөдөй-биле төттүр аргыж чок.
Чижээ, хөдөйл турган бүдү-
рүлгө, мал ажилынын ажилы-
нын бедир-биле, сүт ком-
плексини тууру, оун ажал-
лага кийрин. Суурну чаа-
гайкылар, чаа бажынар-биле
ле куудумчулар каас шийн-
чө кийрин. Колхоз даргазы
ийн адашкыларын ажил-
агыларын аргы 140 кило-
метр. Араалжыр шак-уе база
эвээс, ол калында анык
дарганын кадайы Олга чей
берес бо-ла чөмөл кал-
тыр: «Оолдарын өтүр оран
бейи көрбөс кий-дүр, сөө
уугуңу бут кийриң!» Оол-
дарынын улус—сөө хар шы-
кан, бичен чаа-ла бир хар-
лыг, буу олугун ады—Кол-
хозтун ажалы-биле атташ.

Олар өтүп келген, кымыр
болуру билимде: ажилды
калдымы-даа дөмөй. Чүткө
куш-ажылга чүткүлүлөр
хүндүлгелдиг чедип ап шыдаар.

Н. ТУРКИН,
Ю. ЮРИС,
СЭТА-нын кюр.

БАШТАЙГЫ КОЛЛЕКТИВИМГЕ

Күш-ажылчы баямын Өвүр
районда Солтур суурун
«Салгал» атыг илгил-
чегелд. Чал ажалдаа эге-
лел чоруп кижине билимсе
чүдүлөр, бергелер бо-ла таар-
жыр болгаш, ычангаш чанын-
да турар дүржүлгалыг хоо-
чуларын, өргү-сүмзө ажил-
тыг. Менээ мындг ажилы

дл-садым эргелешкен Г. Оор-
жак база ортумак бөдүтүн
кижизиндиги бажымыс М.
Биле-оол чедирин, бичи чы-
тармы ажаап, хайгаараар, ки-
жизин талазы-биле үнө-
сүмелерин берип турганнар.

Амгы үдө мен Владивосток

Ч. МОНГУШ.

Кур
См
Ракс

Страхование дугайын шунту билзе чогуур

К У Р
С Т Р А Х

СТРАХОВАНИЕ АЖЫЛ-ИШЧИЛЕРНИН ЭРГЕ-АЖЫН КАМГАЛАП Т У Р А Р

ОЗАЛ-ОНДАК ТАВАРЫЛГАЛАРЫНДАН КАМГАЛАДЫП АЛЫРЫ



Хундулук эш!
Чамдыкта оозарымча, кичээнгей чоң болгондон чамдык кижилер бүдүрүлгө, кудумчуга, бажыныга, эске-даа черлерге янзы-бүрү кемдешкинирге тавар-жып болур.

Ыңчангыш курстрахование органдары куртакчы чоңуу озал-ондак таварылгаларындан камгаладып алырынын төлөсү-

линг страхования керээзин чарып алыры сүмөл тур.
Страхование керээзин 16-дан 74 хар чедир кижилер 1-деп 5 чыл чедир хуу-сааларда 75 хардан ажырай чарып ал болур.
Страхование керээзин чарып алган ки-жи озал-ондакка таварышкан, аар хо-раннангыш азы хоралыг саргы ызырга-нындан араазыш күш-ажыл кылдыр шын-түр азы долузу-биле чидиргенде болгаш страхования керээзинде көрдүнгөн чылда-гаанар-биле азы-тынында чарылганда страхования түнү долузу-биле ыныкка азы болур-чогууру-биле чамдык кезин төлөп бээр.
Страхование дадымын страхования кылдырып турар кижинин мергезилең-деп хамааржыр болгаш страхованиянын 100 рубль түнүгө оонаштыр 25 көпөскөн 1 рубль 20 көпөскө чедир төлөүр.
Страхование керээзин 3 чылдан 5 чыл чедир хууаала чарып турда, санаттынган дадымын 5-тен 15 хуу кемдешкиниге чин-гелден көргүзөр.
Страхование дадымын камгалаткан үнүг дургузунда бир-бир ай бурунгаар төлөүр. Элзөжөткөн тариф бугаар чангыс утла база төлөп болур.

АМЫ-ХУУНУН ХОЛУШКАК СТРАХОВАНИЕЗИ

Камгаладылганын бо хевир чурттакчы чоң ортузунда халчок непертээр. 1983 чылдын июль 1-де турганы-биле алырга, ол хевирин 807617 керээзери бар. Ону ажилчылар, албан-аажылар, пенсионерлер, студенттер кылдырып алган.
Холушкак камгаладылганын онзагы чүгү чүгү чүгү, ол ажилчы чоңарын күш-ажылчы акша-хорчилерин чыып, калгалап азырыгы хевир болур. Кам-галадып алган кжи бүрүз камгалап дадымын ай саныла төлөп тургаш, кер-ээде айткан түнү доктааткан хууаазы четкенде дедир алыр.
Амы-хууну холушкак камгаладылганын керээзери «А» азы «Б» тарифтер бугаар аны-аны хемчээлдиг акша-түгө 5, 10, 15 азы 20 чыл хууаазыг кылдыр чарып ал болур. Ону 16-дан 70 хар чедир назыгыг кижилер-биле камгаладылгала хууаазы 75 хардан ашпас кылдыр чарар.
Хемчээли камгаладылгала түнүгө, хууаазында, камгалаткан кижинин назы-ханын хамааржыр камгаладылгала дадымын камгалаткан бүтү үзүндө ай са-нында баш удур төлөүр. Камгалаткан кжи дадымын хари утла база төлөп болур. Ынча дадымы хемчээли энөөс апар.
Доктааткан хууаазы тонгон соода камгалаткан кижиге камгаладылгала кер-ээзи бугаар айткан түнүг төлөп бээр.
Камгаладылганын бо хевиринин чурумун бугаар камгалаткан кжи күш-ажыл кылдыр аргазын үр хууаазыг кылдыр кемдешкиниги болгаш камгаладылгала дүрү-перинде айткан өскө-даа чылдаганарлар чидиргенде (долузу-биле азы кем-чамдыкы-биле-даа) анда камгаладылгала акша түнүг азы оң чогуур кезик хемчээли төлөп бээр көрдүнгөн.

Бир эвес камгаладылгала керээзи «Б» тариф бугаар чарынган болза төлөп бээр түнү ийн катал хой болур.
Камгаладылгала керээзинин күштүг бооп турар үзүндө камгалаткан кжи мөчүр болза, камгаладылгала херечилеңде көрдүнгөн түнүг ында айткан кижиге төлөп бээр.



БАДЫЛАДЫР ХУНУНГЕ УТКУШТУР СТРАХОВАНИЕ

Курстрахтын чедирин турар ачы-дууазы-18 хардан 25 хар аразында өгленип алыр-нын бирээзи-бадыланыч хуңге уткуштур страхования дугайын дык хой ада-не со-нуургаар чугаажок. Страхованиянын ы-дыг хевирлеринин кол согулгазы болза, бадыланыч турар оолга азы кыска чо-гуур түнүг ол хуңге чедир чып бээр бо-лур. Ындыг акша ка өгленигенге эки белек болур, кула аан-чорун төлөүрүн, кооператив кватиралары, мейбелы болгаш өскө-даа эт-септи садып алырыга ол дык ажыктыг.
Бадыланыч хуңге уткуштур страхо-ваниян апканын оол азы кыска өг-бүдө ту-дуп, бадыланыч хуңге азы 25 хар чедир төлөп бээр. Бир эвес страхования керээзин төлөп бээр кылдыр чарганы кжи страхованиянын хууаазында хамааржыр.

ДАДЫВЫР ТӨЛЭЭРИНИН ЭПТИГ АРГАЗЫ

Күрүне страхованиянын бүтү хевирлерини тула акша-биле эвес, а шилчидилге-биле төлөп болур.
Ынчаар төлөгөни кылдыра страхования дадымынларын күрүне страхованиянын агар санынча хамаатыларын шилчидилге-биле төлөүр дугайында күе-ли хамаатылар күрүне страхованиянын төлөүрлөүгө динканын ужурулуг.
Страхование дадымынларын төлөүрүн ол хевир хамаатыларга эптиг болгаш оларын үе-шагын камнап алырыга индигил болур.
Хамаатылар! Эни тура страхованиянын хевирлерин болгаш дадымын шилчидил-ге-биле төлөүрүн улам тодургай билеп алырын күзөөр болуңар, страхования тө-лөүрлөүгө ажылаар черинерге азы бажыңча чаалап, тайылбырын ап болур силер. Страхование керээзери чарарыңча кыйгыдыңыз.

УРУГЛАРГА СТРАХОВАНИЕ

Уруглар — совет чоңун чоргаарлы, оон иделги, оон келир чырык үзү. Бир-гүңүг уруглар, оолдар келир үеде кайдыг кижилер болуп, амдыралдын кайдыг оруктарын олар шилип алырыл? Оларын амдыралдын оруктары узун болгаш тө-лөтүг болуун дээш — ол дугайында бүтү чурт саргы салып турар.
Уругларын оорелдиге, кижизидилгези, калдыкшылды, дадыгышкыны дээш дык-хей организациялар, албан черлери ажы-лап турар. Ол дээрге уруглар садыгы, школар, стадионнар, театр база кур-страх-тыр. Ийе, ийе, курстрах база.
Бистин күрүненин улуг-даа, биче-даа хамаатыларынын дугайында саргы салы-ры курстрах болуун хууаалгын кылдыр садып турар. Ол саргы салымынын бир хевир уругларга камгалап керээзи болур.
Уругларын ада-нези азы төрөдери-лаа ыдыг кижилер кылдырып болур. Уругтун назымы 15 хар 6 айга өрү эвес болур ужурулуг. Камгаладып кылдырын турла уругтун назымын болгаш оон 18 харга чедир мгалды-биле камгалап керээзинин хууаазы тодарттынар. Ол хууаа тө-гөндө уругта (азы оолга) камгалап кер-ээзинде айткан түнүг төлөп бээр.
Кемдешкиниден азы хевиртен чегме (өс-ке-даа чүгүлө) хорананы бергенде, саргы энцефалиттен азы полиомелит-тен араазында уругтун кыдым үр үеде азы кезек каа баксыраан таварылгала-да камгалап түнүг азы оон кезин төлөп бээр керээде көрдүнгөн.



хар-назымында, камгаладып хууаазы-дан, камгалап түнүгө хазаржыр. Да-дымын керээзин хууаазы төлүгүгө ай санында-ла төлөүр. База кыскалаткан хууаада азы чингеткен тариф-биле хари утла төлөп болур.

БАЖЫН ИШТИНИН ХЕРЕКСЕЛДЕРИНИН СТРАХОВАНИЕЗИ

Анжыны амдырап-турттаарыга эргежок чугула эт-херекселдер бажып бүрү-зүлдө бар. Бо бүгүңүг четче-бурун болуру-оң ээниге күзөңгү болуру чугаажок. Хой чылдар дургузунда садып алган эт-херекселдер чамдыкта кжи баш удур эске-рин билбес таварылгалардан хевиртен үрелип баксырай бертизээр.
Ындыг болгонда Курстрах эт-херекселдерин камгаладырынын керээзин өй-шаа-да чарып алырын сүмөл турар.

Өрттүн, чаштышкыны, үренин, шуургангы, чыс-чайынтык дөш бойдустан өскө-даа халыктын уркуудан оолаа системанын, водопровод азы канализациян четкиниги авариядан, кожылаа ырзалардан суг-төктүн кырып келгенден, эт-херекселди оор алганын шуут сандан үгөп азы үрелген таварылгала, бир эвес олар керээ бугаар камгалаттынган болза, оон чамдык өрттөн бажып ээлеринге эң-дер.
Күрүненин үрмөктөп садарынын амгы өрттертерин барымдаалап 2 айдан 11 ай чедир азы бирден 5 чыл чедир хууаазыг кылдыр эт-херекселдин (эзенин барым-даалап) өрттөн дүштүр калды-лаа түгө керээзин чарып ал болур.
Керээ бугаар төлөүрүр чуртталга бажынынын турар чери база кайы хире от-ка өрттөмсө шынарын барымдаалап камгалаттынган 100 рубль түнүг-не 15-тен 40 көпөскө болур.

Керээни 3 чылдан азы оон хой хууаала чарган таварылгала, камгаладып ап тур-рар кижиге оң төлөүрүндө 10 хуууг чингелден көргүзүп болур.
Камгаладырынын керээзин үзүктөл чок кылдырып ап турарларга хамаарыштыр өскө-даа чингелделер база көрдүнгөн.



КУРСТРАХОВАНИЕНИН ТЫВА АССР ТАЛАЗЫ-БИЛЕ ЭРГЕЛЕЛИ.

ТЫВАНЫН ХӨГЖУМ-ШИИ ТЕАТРЫ

48-КИ СЕЗОНУНУН АЖЫДЫШКЫНЫ (Октябрь 8-тен 30-ге чедир РЕПЕРТУАРЫ)			
8, 20, 26.	«ХАЙЫРААН БОТ» 2 некезтик драма Эгелзери 19.30 шакта.	В. Нөк-оол	
	«НАДАЯЛЫНЫШКЫН» 2 некезтик элпедтик болушун. Эгелзери 19.30 шакта.		
13, 15.	КОНЦЕРТ Эгелзери 19.30 шакта.		
16, 30.	«КАРЖЫ ОЮННАР» 2 көргүзүлгү драма Эгелзери 19.30 шакта.	А. Арбузов.	
21.	«ТАЙЫП УЖАР...» 2 некезтик драма Эгелзери 19.30 шакта.	А. Дударев.	
22, 29	«ХӨЙ-БИЛЕ ЧОРЗА-ДАА...» 2 некезтик драма Эгелзери 19.30 шакта.	А. Гельман.	
9, 23	УРУГЛАРГА ШИИЛЕР: «БРАЗИЛИЯНЫН ЭРТИНЕЗИ» 2 некезтик тоол. Эгелзери 12 шакта.	Н. Машаду.	
16, 30.	«УШ ХАВАНАН» Ыры, танцылыг тоол. Эгелзери 12 шакта.	С. Михалков.	

Коллективтик чагыларын 2-25-49, 2-35-88 телефоннар дамчыштыр хуулап ап турар.
Билеттерин театрың кассазында 10 шактан 19.30 шакка чедир садып турар.

СЕНТЯБРЬ 25-ТЕ БИРГИ ПРОГРАММА МОСКВАДАН

8.00 — «Уе». 8.40 — «Отгү-руччу». 9.10 — «Совет Эвнел-лиге баран болуп тур мен». 10.10 — «Калдыкшыл». 10.55 — «Эртенги пошта». 11.25 — «Ке-дэзениң шакы». 12.25 — «Ке-дэ-Чапсар. 12.40 — Классиктик хуреш талазы-биле делегей чемпионнады. 13.10 — Музыка кноскузу». 13.40 — Музейбол талазы-биле Европа чемпионна-ды. 14.20 — «Аян-чорукчулар клузу». 15.20 — «Баталон ко-мандирлерин. Уран-чечен те-лефильминин 1-ги, 2-ги серия-лары. 17.30 — «Делегей па-порамы». 18.15 — Мульти-фильм. 18.35 — Бөгүн — Ма-шина тудукчулардын хуңу. 19.05 — «Силерин чагылар-лар-биле». Машина тудукчула-рын хуңгеге тураскааткан концерт. 19.50 — «П.Арташ-кан болгаш үш мушкетерлер». Үш сериялыг уран-чечен фильминин сөөлүгү сериязы. 21.00 — «Уе». 21.35 — «Агы-агы арши-нар». А.П.Чеховтун расказ-тарына тургускаа телефильм. ССРЭ-нин улустун артизи Н.Ильинский кыжыр. 22.50 — Телемездээр.
ИНИГИ ПРОГРАММА МОСКВАДАН
8.00 — Зарылкан чыска-лылар! 8.20 — Узбек ССР-ин

ИНИГИ ПРОГРАММА МОСКВАДАН

8.00 — «Эртенги гимнастика. 8.15 — «Самолеттү кылып алыр мен». 8.35 — «Бойдуз эртеми. 3-ку класс. План, карта болгаш компас. 8.55 — «Ак-кык делег-нер херек бе?». Эртем-непте-религ фильми. 9.15 — «Орус дыл. 9.45 — Бойдуз эртеми. 3-ку класс. План, карта болгаш компас. 10.05 — «Бичи уру-ларга геометрия». Эртем-неп-терелиг фильми. 10.35 — А.М. Горький. «Дувуаде». 10-гу класс. 12.10 — Физика. 10-гу класс. Электри энергияны бу-дурери болгаш ону дамчыла-ры. 12.40 — Сээн ленинги биб-лиотека. «Миллионнарга сал-ган». 13.10 — Башкыга — музыка кичээли. 7-ги класс. Бирги дамчыдылгала. 14.05 — 18.00 — Чапсар. 18.00 — Телемездээр.
КЫЗЫЛДАН
18.20 — Мультифильм. 18.30 — Телемездээр. 18.40 — «Анжы-ның төүр». 19.10 — Чарла-лар болгаш рекламалар. 19.20 — Моол Арат Республиканын Баян-Улгы аймаанын уран чыла коллективинин концерти.
МОСКВАДАН
20.00 — «Чыргалдыг удунар, чаштар!» 20.15 — «Делегей па-порамы». 21.00 — «Уе». 21.35 — Н.Поллини. А.Достини — «Ким шынып, ким бурчугу-гул». Телемини. 23.05 — 00.55 — Хоккей талазы-биле ССРЭ чемпионнады. «Трактор» — «Спартак».

Редакцияның адреси:

667000. Кызыл. Шетинки болгаш Крайченко кудумчуу бажып № 3 Те-лефоннары: Редактортун 2-26.63 редактортун оралакчыларынын 2-35.24, 2-23.54, харымазгалыг секретарынын 2-23.45 секретарынын 2-23.35 партияг кызылдар болгаш үгүңүг кызматкеринин 2-31.75 пропаганда болгаш совет тургузу кызматкеринин 2-37.13, кагаз кызматкеринин 2-41.27 информация кызматкеринин 2-30.60 кудумчуу кызматкеринин 2-23.54 кагаз ажыл-агый кызматкеринин 2-21.47, корректорларын 2-27.41, бухгалтерларын 2-12.43, солун кыска-байланыш 2-32.75 телефонче долгаар.

Солун неделада 6 катан үнер.